

ILM-FAN TEXNOLOGIYALARI VENOZ GIPEREMIYA MOHIYATI, ASOSIY MUAMMOLARI VA UNING OLDINI OLISH.

Karimbayeva Gulzor Mansurbek qizi

*Osiyo Xalqaro Universiteti Tibbiyot fakulteti
Stomatologiya yo'nalishi 2- bosqich talabasi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada mahalliy qon aylanishning buzilish turlaridan biri- venoz giperemiyaning patomorfologik va patofiziologik xususiyatlari tadqiq yoritiladi. Maqolada venoz qon oqimining qiyinlashishi natijasida to'qimalarda yuzaga keladigan gipoksiya, metabolik o'zgarishlar va ularning a'zolar strukturasi ta'siri yoritilgan. Ayniqsa, jigar (muzkasimon jigar), o'pka (qo'ng'ir induratsiya) va buyraklardagi xarakterli makromorfologik va mikroskopik o'zgarishlar tahlil qilinadi. Venoz dimlanishning o'tkir va surunkali turlari o'rtasidagi farqlar, gemosiderin pigmentining to'planishi keng yoritib boriladi.

Kalit so'zlar: Venoz giperemiya, gipoksiya, muzkasimon jigar, o'pkaning qo'ng'ir induratsiya, gemosideroz, sianoz, diapidez qon quyilishi, skleroz

Tirik organizmda gemodinamika muvozanatining saqlanishi to'qima va a'zolarining normal hayot faoliyati uchun asosiy shartdir. Patologik anatomiya fanida qon aylanishining buzilishi, xususan, venoz giperemiya (passiv dimlanish) fundamental mavzulardan biri hisoblanib, uning o'rganilish tarixi jahon tibbiyot fani namoyandalari nomi bilan chambarchas bog'liq. Venoz giperemiya tushunchasi va uning to'qimalarga ta'sirini tushunishda nemis patologi, zamonaviy patologik anatomiyaning otasi hisoblangan Rudolf Virxov (Rudolf Virchow) ning xizmatlari bekiyosdir. U o'zining "Sellyulyar patologiya" ta'limotida tomirlardagi qon oqimi to'xtashi (staz) va dimlanishning hujayra darajasidagi o'zgarishlarga, xususan, hujayra distrofiyasi va o'limiga sabab bo'lishini ko'rsatib bergan. Shuningdek, venoz dimlanish natijasida yuzaga keladigan o'pkaning o'ziga xos o'zgarishlarini, ya'ni "qo'ng'ir induratsiya" jarayonini birinchilardan bo'lib Rene Laennek (René Laennec) va keyinchalik Rokisanskiy (Carl von Rokitansky) o'z asarlarida batafsil tasvirlab berishgan. Rokitansky a'zoldagi venoz dimlanishning makroskopik manzarasini tizimlashtirgan bo'lsa, Yulius Kongeym (Julius Cohnheim) venoz giperemiya paytida tomir devori o'tkazuvchanligining ortishi va ekssudatsiya (suyuqlik chiqishi) mexanizmlarini tajriba yo'li bilan isbotlagan. Asosiy qism: Rudolf Virxov (Rudolf Virchow) Zamonaviy patologik anatomiyaning otasi hisoblangan ushbu olim venoz giperemiyaning asorati bo'lgan tromboz va emboliya tushunchalarini fanga kiritgan:

Virxov triadasi (tomir devori shikastlanishi, qon oqimi sekinlashishi va qon tarkibi o'zgarishi) bugungi kunda ham venoz staz va uning oqibatlarini tushunishda

eng asosiy nazariya bo‘lib qolmoqda. Yulius Kongeym (Julius Cohnheim) Virxovning shogirdi bo‘lgan bu olim mikrosirkulyatsiyani bevosita tirik to‘qimalarda kuzatish metodikasini ishlab chiqqan.

U venoz giperemiya paytida tomirlardan suyuqlik va leykotsitlarning chiqishi, ya'ni eksudatsiya jarayonini isbotlab bergan. Uning tajribalari gipoksiya sharoitida tomir o‘tkazuvchanligi qanday buzilishini tushuntirishga xizmat qiladi.

Klod Bernar (Claude Bernard) Fransuz fiziologi, tomirlarning asab tizimi orqali boshqarilishini kashf etgan. Bernar tajribalari orqali arterial va venoz tonusning buzilishi qon aylanishiga qanday ta'sir qilishini ko'rsatgan. Bu patofiziologik mexanizmlarni o'rganishda asab va gumoral omillarning o'rnini belgilab bergan.

Olimlar qarashlari asosida muammoning dolzarbligi (Matn) "Klod Bernar va Yulius Kongeym kabi olimlarning fundamental tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, venoz giperemiya shunchaki qonning to'planib qolishi emas, balki murakkab mikrosirkulyatsiya buzilishidir. Gemosideroz — bu to'qimalarda temir saqlovchi pigment — gemosiderinning haddan tashqari to'planib qolishi bilan kechadigan jarayon. Venoz giperemiya sharoitida venoz staz tufayli tomir devorlarining o'tkazuvchanligi ortadi. Natijada eritrotsitlar tomirdan tashqariga chiqadi (diapedez). To'qimaga chiqqan eritrotsitlar parchalanadi va ulardagi gemoglobin makrofaglar tomonidan qayta ishlanib, gemosideringa aylanadi. Rudolf Virxov gemosiderozni to'qimalarning mahalliy oziqlanishi buzilishi va surunkali qon quyilishining oqibati deb ta'riflagan. Ayniqsa, o'pkaning "qo'ng'ir induratsiyasi" (jigar rang qattiqlashishi) venoz giperemiya va gemosiderozning klassik namunasidir. Venoz giperemiya va uning asorati bo'lgan gemosiderozni aniqlashda diagnoz qo'yish jarayoni bir necha bosqichli patofiziologik mexanizmlarga tayanadi. Bemor ko'rikdan o'tkazilganda sianoz, shishlar va a'zolarning kattalashishi (masalan, jigar venoz dimlanishi) hisobga olinadi. To'qima biopstatlarini gistologik tekshirish orqali gemosiderin donachalari aniqlanadi. Buning uchun ko'pincha "Perls reaksiyasi" (temirni aniqlash uchun maxsus bo'yoq) qo'llaniladi. Bugungi kunda diagnoz qo'yishda UTT (UZI), MRT va dopplerografiya kabi usullar orqali mikrosirkulyatsiya holati va qon oqimi tezligi baholanadi. "Venoz giperemiya fonida rivojlanuvchi gemosideroz muammosining dolzarbligi shundaki, bu jarayon a'zolarda qaytmas o'zgarishlarga — skleroz va fibrozga olib keladi.

To'qimalarda metabolizm buzilishi natijasida kelib chiquvchi ushbu holatni erta bosqichda diagnoz qilish, og'ir asoratlar — jigar sirrozi yoki o'pka yetishmovchiligining oldini olish imkonini beradi. Klassik olimlar (Virxov, Kongeym) ta'kidlaganidek, gipoksiya va eksudatsiya jarayonlarini jilovlash orqali gemosiderin to'planishini kamaytirish zamonaviy terapiyaning asosiy vazifasidir."

Foydalanilgan Adabiyotlar:

1. Patologik fiziologiya". Toshkent, 2010. (H.Y. Karimov, N.H. Abdullayev).

2. Patologik anatomiya”. Toshkent, 2005.(M.M. Haqberdiyev).
3. Patologik anatomiya”. Toshkent, ”Ibn Sino”.2001 (R.I.Isroilov).
4. Patologik anatomiya”.Toshkent, 2010 (H.Z. Tursunov).
5. Ichki kasalliklar”. Toshkent, 2013 (A.G’.Gadayev)
6. Xirurgik kasalliklar”.Toshkent,2005 (SH. I. Karimov

